به نام ایزد منان

«**منشور انتشارات دانشگاهی**» برای نخستین بار ناشران دانشگاهی را حول تعهدی مشترک گرد هم می‌آورد تا آینده‌ای بهتر برای نشر علمی رقم بزنند؛ آن هم در شرایطی که اعتماد، کیفیت و ارزشِ حاصل از صرفِ بودجه‌های عمومی، همگی در معرض تهدید قرار دارند.

این منشور که هم‌زمان با «هفته انتشارات دانشگاهی» (۹ تا ۱۳ نوامبر) ۲۰۲۶ رونمایی شد، حاصل همکاری هفت ناشر دانشگاهی است که با هدایت «انتشارات دانشگاه کمبریج» و «انتشارات دانشگاه بریستول» شکل گرفته است. این سند، نقش و سهم منحصربه‌فرد ناشران دانشگاهی را در حوزه‌های پژوهش، آموزش عالی، نوآوری و جامعه تبیین می‌کند.

مندی هیل، مدیر عامل انتشارات دانشگاه کمبریج، گفت: «فشارهای وارد بر زیست‌بوم نشر دانشگاهی قابل‌توجه است. با افزایش تعداد مقالات و سرعت تولید آن‌ها، خطراتی واقعی پدیدار شده‌اند؛ چرا که برخی ناشران، انجام دقیقِ «داوری همتا» را در اولویت قرار نمی‌دهند و در نتیجه، میزان اعتماد به محتوای منتشرشده کاهش یافته است. باید تغییری رخ دهد.

هنوز برای شکل‌دهی دوباره به آینده‌ی نشر دانشگاهی دیر نشده است. تداومِ رویه‌های گذشته دیگر کافی نخواهد بود. بسیار حیاتی است که این تحول بر اساس نیازهای دانشگاهیان پیش برود؛ و در این میان، انتشارات دانشگاهی می‌توانند نقشی کلیدی ایفا کنند. انجام این کار، مسئولیت ماست.»

از زمان انتشار این منشور، ۱۵۴ ناشر از ۳۴ کشور به آن پیوسته‌اند.

منشور انتشارات دانشگاه

هدف مشترک ما

انتشارات دانشگاه، بخش‌هایی از اکوسیستم دانش هستند که با ماموریت خاصی هدایت می‌شوند و ریشه در دانشگاه‌ها و جوامع علمی دارند.

ما یک جامعه متنوع هستیم که در رشته‌ها، زبان‌ها، مناطق، مقیاس‌ها و مدل‌های انتشاراتی مختلف فعالیت می‌کنیم. آنچه ما را به هم متصل می‌کند، تعهد مشترک به پژوهش و به مؤسسات و جوامعی است که آن را ایجاد، استفاده و حفظ می‌کنند.

ما دانش مورد اعتماد را منتشر و مدیریت می‌کنیم و با نویسندگان، ویراستاران، داوران، کتابخانه‌ها، انجمن‌های علمی، دانشگاه‌ها و دیگران برای توسعه پژوهش و ارتباط آن با خوانندگان در سراسر جهان همکاری می‌کنیم.

مجموعِ کارهای ما، بخشی از زیرساختِ حیاتیِ پژوهش را تشکیل می‌دهد.

چرا انتشارات دانشگاهی اهمیت دارند؟

ما از کیفیت، صداقت و اعتماد حمایت می‌کنیم.

انتشارات دانشگاهی محتوای قابل اعتماد را ایجاد، شناسایی و تأیید می‌کنند؛ ما بخش مهمی از زیرساخت تحقیقاتی هستیم که از طریق آن جوامع علمی، اقتدار، اعتماد و پاسخگویی را ایجاد می‌کنند. در محیطی که به طور فزاینده‌ای توسط اطلاعات نادرست و گمراه‌کننده، وابستگی به پلتفرم و کشف پراکنده شکل می‌گیرد، نظارت قابل اعتماد اهمیت فزاینده‌ای پیدا می‌کند.

ما دانشگاه‌ها، پژوهش‌ها و جامعه را به هم متصل می‌کنیم.

انتشارات دانشگاهی به اکوسیستم علمی گسترده‌تری - در میان محققان، ویراستاران، داوران، انجمن‌های علمی، دانشگاه‌ها، تأمین‌کنندگان مالی، سیاست‌گذاران، متخصصان و شاغلان، دانشجویان و خوانندگان و کتابخانه‌ها - خدمت می‌کنند. بسیاری از این‌ها به طور فزاینده‌ای از طریق برنامه‌های انتشاراتی نهادی و کتابخانه‌ای خود و همچنین از طریق مشارکت با متخصصان در طیف وسیعی از رشته‌ها، در تحقیقات آزاد شریک می‌شوند. انتشارات دانشگاهی همچنین به دسترسی پژوهش‌ها به مخاطبان و بازارهای گسترده‌تر خارج از دانشگاه کمک می‌کند. ارزش ما فراتر از خدمات مستقیم به نویسندگان یا خروجی‌ها است و از عملکرد سیستم تحقیق و دانش به طور کلی پشتیبانی می‌کند.

ما از تنوع کامل پژوهش‌ها حمایت می‌کنیم و از دانش و ایده‌هایی که ارزش آنها بسیار فراتر از بازده تجاری‌شان است، پشتیبانی می‌کنیم.

انتشارات دانشگاه از تنوع رشته‌ها، قالب‌ها، زبان‌ها، جوامع و پروژه‌های علمی بلندمدت پشتیبانی می‌کنند. ما اغلب از کارهایی که ارزش فکری، فرهنگی یا عمومی قابل توجهی دارند، اما بازده تجاری فوری محدودی دارند، حمایت می‌کنیم. این شامل تک‌نگاری‌ها، انتشارات در زمینه‌های تخصصی، پژوهش‌های منطقه‌ای، آثار چندزبانه، آثار در رشته‌های نوظهور و تحقیقاتی است که برای مخاطبان نسبتاً کوچک اما مهم در نظر گرفته شده است.

ما ارزش را در اکوسیستم دانش حفظ می‌کنیم.

انتشارات دانشگاه، ماموریت و ارزش خود را نزدیک به پژوهش نگه می‌دارد. ما در قبال اهداف دانشگاهی، آموزشی و عمومی پاسخگو هستیم. ما منابع را در پژوهش، قابلیت انتشار و اهداف نهادی گسترده‌تر آنها حفظ و دوباره سرمایه‌گذاری می‌کنیم، نه اینکه برای سهامداران خارجی بازده استخراج کنیم.

ما می‌توانیم به شکل‌گیری آنچه در آینده می‌آید کمک کنیم.

انتشارات دانشگاه می‌توانند سیاست و عمل را به هم پیوند دهند. موقعیت ما در اکوسیستم دانشگاه به انتشارات دانشگاه فرصتی متمایز می‌دهد تا عمل نشر را با استراتژی تحقیق، پاداش و قدردانی دانشگاهی، سیاست‌های تأثیرگذاری و مشارکت مدنی، سیاست کتابخانه، الزامات تأمین‌کنندگان مالی، تغییرات فناوری و حاکمیت نهادی مرتبط کنند.

تعهدات ما

کیفیت و درستکاری را در اولویت قرار دهیم.

اولویت دادن به داوری دقیق همتایان، نظارت علمی و ویراستاریِ قوی، درستکاری و ارزش‌آفرینی برای عموم، به جای تمرکز بر کمیت.

ایجاد شفافیت در خصوص ارزش، خدمات و گزینه‌ها

شفاف‌سازیِ فعالیت‌های ما، ارزشی که ارائه می‌دهیم، و تصمیمات و بده‌بستان‌هایی (موازنه‌هایی) که فرآیند نشر ما را شکل می‌دهند؛ از جمله در زمینه‌های ویراستاری و داوری همتا، خدمات و موازنه‌های نهفته در مدل‌های مختلف نشر، و نحوه سرمایه‌گذاری مجدد منابع و مازاد درآمدها. همچنین، شفافیت در مورد انتخاب‌هایی که برای ایجاد تعادل میان دسترسی، کیفیت، برابری، خدمات و پایداری صورت می‌گیرد.

قضاوت انسانی را در مرکز توجه هوش مصنوعی در انتشار قرار دهیم.
توسعه رویکردهای مسئولانه به هوش مصنوعی که پاسخگویی علمی و قضاوت انسانی را حفظ می‌کند، ضمن تضمین رعایت حق چاپ در صدور مجوز، مدیریت مسئولانه محتوای دارای مجوز مورد استفاده توسط هوش مصنوعی، پشتیبانی از انتساب در هر کجا که ممکن است، و حفظ ارتباط افراد با نحوه استفاده از کار علمی.

مشارکت در دانش را گسترش داده و در تمام فعالیت‌هایمان، «عدالت» را در اولویت قرار دهیم.
تعهد به گسترش دسترسی جهانی به دانش — از جمله فراهم‌سازی مسیرهایی به سوی «باز بودن» در هر کجا که امکان‌پذیر باشد - و رفع موانعی که پژوهشگران در کشورهای کم‌درآمد و با درآمد متوسط، و همچنین در مؤسساتی با بودجه محدود، با آن‌ها روبرو هستند.

از پاداش و قدردانیِ منصفانه در قبال مشارکت‌های علمی حمایت کنیم.
ترویج ارزیابی مسئولانه‌ی پژوهش، و حمایت از قدردانیِ شایسته، آموزش، و لحاظ کردنِ سهمِ داوران، ویراستاران و سایر افرادِ دخیل در فرآیندهای نشر علمی.

همکاری با جوامعِ ما برای بهبودِ این نظام
تداومِ اولویت‌بخشی به همکاری‌ها و گفتگوها با پژوهشگران، کتابخانه‌ها، دانشگاه‌ها، تأمین‌کنندگانِ مالی و سایر شرکا؛ مشارکت در مواردی که اقدامِ مشترک می‌تواند تحولی ایجاد کند؛ و بهره‌گیری از جایگاهِ ویژه‌ی خود در زیست‌بومِ دانش، نه صرفاً برای حفظِ نظام‌های موجود، بلکه برای کمک به شکل‌دهی به نظام‌هایی بهتر.

تعهدی مشترک
برای یک انتشارات دانشگاهی، نه الگویی واحد وجود دارد و نه مسیری یگانه به سوی نظامی بهتر برای ارتباطات علمی.
ما با امضای این منشور، بر آنچه میان همگی‌مان مشترک است صحه می‌گذاریم:
تعهد به پژوهشِ قابل‌اعتماد، پیشبرد دانش، و پاسداریِ مسئولانه از زیست‌بومِ علمی.

همچنین متعهد می‌شویم که با همکاری یکدیگر و همراه با شرکایمان در جوامعی که به آن‌ها تعلق داریم، تلاش کنیم تا اطمینان یابیم که نشر دانشگاهی همچنان در مسیر تحول و تکامل، در جهتِ «خیر عمومیِ جهانی» گام برمی‌دارد.